

افغان

او

افغانستان

لیکوال

علامہ عبدالحی حبیبی

افغان

او

افغانستان

دوه یم چاپ

لیکوال

علامہ عبدالحق حبیبی

کتاب پېژندنه

د رسالې نوم : افغان او افغانستان

ليکونکي : علامه عبدالحى حبibi

پښتو کونکي : حبیب الله رفیع

خپروونکي : د ساپې پښتو خپرخوا او پراختیا مرکز

کمپوز او دیزاین : د کمپیوټر خانګه

د خپرپدو کال : ۱۹۹۸ / ۱۳۷۶

دوه یم چاپ : ۲۰۰۱-۱۳۸۰

د چاپ شمېر : ۱۰۰۰ توکه

د چاپ حق : خپروونکي اداري سره خوندي دی

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

د لوی څای ټه نامه

افغان او افغانستان دوه تاریخي او تاریخ
جورهونکي نومونه دي خوئيني معرض څېرونکي
او بي خبره ليکوالان په خپلولیکنو کې د دي دوو
کلمو پر تاریخي قدامت سترګې پتھوي او دانوم
اېښودني نوي، تازه او له وروستيو پېړيو سره تړلي
بولی

ارواښاد علامه عبدالحى حبیبی د افغان او
افغانستان د کلمو په هکله د ذهنونو د رونولو او د
تاریخ د سمون په غرض د افغان او افغانستان په
باب یوه مقاله ولیکله چې د افغان د نامه یو زراووه
لس سوه کلن او د افغانستان د نامه اووه سوه کلن

لرغونتوب د تاریخي اسنادو، شواهدو او

لاسوندونو په رنها کې رابنېي

د ساپې پښتو خېرنو او پراختیامرکز له خپلو

لومړنيو طباعتي امکاناتونه په استفادې سره

دا کوچنۍ خو ګټوره او علمي مقاله چې د معنوی

ارزښت له مخې له پېړرو کتابونو سره برابري کولای

شي د یوې څانګړې رسالې په توګه په پښتو ژبه

ددوه یم خل له پاره خپروي. خو زمور څوان نسل د

خپل ملت او وطن په هکله علمي معلومات تري تر

لاسه کړي او په دې برخه کې د مغرضو یا پرديو او

دبمنو لیکوالو پر غلطو او ناسمو معلوماتونه

غولپېږي. موره د خپل کار منظم آغاز په همداسي یوه

وره خو ډېره ګټوره رساله کوو او هيله لرو چې

افغانی څوانان یې په غورو لولي.

په مينه

(د ساپې پښتو خېرنو او پراختیا مرکز)

بسم الله الرحمن الرحيم

د افغان کلمه چې او س د افغانستان د ټولو خلکو ملي نوم دی او د اسیا په زړه کې تر ټولو تاریخي، اقتصادي او اجتماعي شرایطو لاندې یونه بیلېدونکی واحد جوړکړی - د اسې نوم دی چې لږ تر لړه یو زر اووه سوه (۱۷۰۰) کلن تاریخي لرغونتوب او ملي اصالت لري.

په افغانستان کې دننه او د باندې ځینې کسان فکر کوي چې د انومونه د احمدشاه ابدالی په لاس د افغاني دولت تر بیا جوړولو وروسته په اتلسمه پېړی کې رامینځ ته شوي او زموږ هغه هېوادوال چې له تاریخي پېښونه خبر نه دي تل له مانه پونستي چې ایا دا نومونه لرغونی تاریخ لري کنه؟ نو څکه په دي

لیکنه کې په ډېر لنډیز سره د خپل ملي تاریخ
 داموضوع درنو لوستونکو ته وړاندې کوم
 د افغان نوم ترکومه ئایه چې ماته خرګند دی په
 تاریخ کې اوږدې ریښې لري او په همدي سیمه کې
 د هلمند او سند د دوو لویو سیندونو تر مینځ په
 همدي نامه یوې ډلې وګړو ژوند کاوه چې تفصیل
 یې دادی:

شل کاله پخوا (اوسم پنځه پنځوس کاله -
 مترجم) د ایران د شپراز په " نقش رستم " کې د
 شیکاګو د ختیخې موسسې د لرغونپوهانو یوې
 ډلې د هغه ئای په ډېر لیکونو کې د زردشت په
 کعبه کې په دوو پهلوی اشکانی (پارتی) او یونانی
 ژبو یو ډېر لیک وموند چې هغه د ساسانی کورنۍ
 دوهم بادشاہ لومړنی شاه پورتر ۲۶۰ میلادی کال او
 د او دیسي په جګړه کې د روم د امپراتور والیرین

تر ماتي او اسارت وروسته دلته د (Valerian) زردشت د کعبي د دیوال په ډبرو لیکلی دي خرنگه چې لومړۍ شاپور په ۲۷۳ م کال مرشوی نو د دی ډبرلیک د لیکلو نېټه د ۲۶۰ تر ۲۷۳ کال پوري د دیارلسو کلونو تر مینځ مینځ تاکلای شو. (د دی ډبرلیک نیمگړي فارسي ژباره دی د لرغونپوهني د رپوټونو د ۴ توک په ۱۸۱ مخ کې چې په ۱۹۵۹ کال په شېراز (ایران) کې خپور شوی، وکتل شي). د دی ډبرلیک په دوهم بند کې د پشکابور (pashkabur) د بنار نوم د کوشان خساتر (Kushan-khsatr) يعني د کوشاني هپواد د وروستني ختیځ سرحد په توګه یاد شوی دی چې هغه یې د یوناني له "کسپاپوروس" د چیني هیون تسنګ له پو-لو-شا-پو-لو او د اسلامي دورې د مورخینو له پرشا پورا او پرشاور (پېښور) سره یو بللى

دی. د همدي ډبر ليک په شپږمه برخه کې د شاه پور د واکمنۍ په مهمو کسانوکې د "وينده فرو ابگان رزمه ود" (۱) نوم یاد شوی دی چې د سپرنګک لونګک (Sprengling) په نامه یوه محقق لوړۍ خل داډبر ليک ولوست او دامریکي په سامي مجله کې یې په ۱۹۴۰ کال یوه مقاله ولیکله او دوهمه کلمه "ابگان" یې په قاطع ډول د افغان له اوستني پاچا دریم شاه پور له نامه سره چې له ۳۰۹ تر ۳۷۹ کال پوری یې او یا کاله پاچاهي کړي د اپکان (Apkan) په بنې یو صفت او لقب یاد شوی دی چې دا کلمه هم کولای شود "ابگان" د یادې شوی کلمې غوندي وګنيو چې د زړورتوب، رشد او نجابت د صفت او یا به هم د نژادي تړون په بنا راول شوې وي او همدا موضوع ده چې خینې مورخین لکه سر او لف کېرو یې د ساساني دربار په مشرانو کې د درانیو او

یوسفزیو دشته والی په فکر کړی دی (وګورئ)
 پیانان - انگلیسي متن ۸۰ مخ. او مورب نومورې نوم
 "وینده فرن افغان رزم بد" یعنې "افغان د جګړې
 سالار وینده فرن" ویلای شو چې بنايی یو افغاني
 سلار وي. د فردوسی په شهنامه کې هم دوه خله د
 "آوګان" نوم راغلې چې د فریدون د وخت له سپه
 سالارنو خخه و:

سپهدار چون قارن کاوګان

سپه کش چو شیروي و چون آوګان

(شاهنامه، د مسکوچاپ، لومړی توك، ۱۱۰ مخ)
 همدا د فریدون په داستان کې یو بل خل وايی:
 همه ګرد ایوان، دورویه سپاه
 بزرین عمود و به زرین کلاه

سپهدار چون قارن کاوان

به پیش سپاه اندرون آوگان

(لومړۍ ټوک، ۱۱۶ مخ)

که خه هم چې د شاهنامې داستانونه تاریخي
 سندونه نه دی خوزیات پخواني حقیقتونه پکښي
 نغښتی دی. د نمونې په توګه په همدي بیتونو کې
 قارن یاد شوی چې د قارن کورنۍ د اشکانیانو
 د دوری یوه اشرافی کورنۍ وه او په (۵۰) کال کې
 د بین النهرين اشکانی واکمن کارنس (Carenes)
 نومېدہ (وګورئ: د مینارسکي د ویس ورامین
 مقاله، ۴۳۱ مخ، د تهران چاپ، ۱۹۵۸ کال).
 دا "او ګان" هم هماغه د ساساني عهد "اب ګان" ته
 ورته دی خو په زړو روایتونو کې د فریدون سپه
 سالار و چې هغه یې سمکنان د زوی آوه نومې پهلوان
 سره منسوباوه او الماني بوستي په خپل کتاب

"ایرانی نومونه" کې وايی چې : "د اوه اصل او ستایي
دی د مهربان او لاس نیوونکي په نامه" (د شاهنامې
فرهنگ، ۱۲ مخ، د تهران چاپ، ۱۹۴۱) خو په
شاهنامه کې په خپله دا دوه کسان د کیخسرو
دوخت اتلان (پهلوانان) دی چې له افراسياب سره دده
په لویه جگړه کې د اسي ياد شوي دي:

چو کیخسرو ان رزم ترکان بدید
که خورشید ګشت از جهان ناپدید
سوی اوه و سمکنان کرد روی
که بودند شیران پر خاشجوی

(شاهنامه ۲۸۱ مخ، ۵ توك)

په هر حال له دې يادونې خخه د اسي خرگندېږي
چې اوه - او ګان په لرغونو ارياسي روایاتو او
شاهنامو کې دود و او که د بوستي د وینا له مخي
ېي اصل او ستایي و بولونو معنی به ېي مهربان او

لاس نیونکی وي چې د اسې نومونه له لرغونو اتلانو
سره ور وو او که بیا وروسته د یوه قوم او یا تولنې په
معنی اوښتی وي لیرې نه ۵۵.

که د ابگان، په اگان او اوگان کلمو ته په زړو
روایاتو او د ساسانی دورې په پاتې شونو کې د باور
وړ اهمیت ورکړل شي لکه چې سپرنه کنګ او
اولف کیرو همدا نظر لري نو دعوه کولای شو چې
د افغان نوم یا صفت د ابگان او اپه گان په بنه له
دریمي عیسوی پېړي (صدی)، خخه اخیستل کېده
او بادشاھانو، اداره چیانو او واکمنانو پېژاندہ او
داسند تر او سه د دی نامه د لرغونتوب په باب د
یادولو وړ زور سند دی چې د زړو روایتونو "اوگان"
هم ورته دی.

دوهم زور سند چې د دی نامه په باب یې لرو
دهند له تر لاسه شویو او پاتې شویو آثارو سره اړه

لري چي دا نوم د اوه گانه (Avagana) په بنه چي د ساساني دورې د ابگان او اپه گان له بنو سره ورته دی، په هندي آثارو کي په لاندي تفصيل مومو: ورhamي هيرا (Varha-Mihira) هندي شاعر او نجومي دی چي د پنخمي عيسوي په پايو کي د هند په راجين کې وزير بد او د ۵,۵۴ شاوخوا يې بنه شهرت وموند، د ده مهم کتاب "پنچه سيد هانتيکا" (Pance Siddhantika) نومپده چي دنجوم د علم د پنخو کتابونو لنديز او دی د نجوم په باب يو منظوم کتاب هم لري چي پکي يې د بنکلو ډبرو. د هند د جغرافيي او نور د کار ور موضوعاتو په باب هم خبرې کړي او نوم يې پري "بهرите سنهيته" (Bhrita Sanhita) اپنې دی چي په ۳۱-۱۶ او ۱۶-۱۱ بیتونوکې يې دافغان نوم داوه گانه په بنه ياد شوي دی. لکه خرنګه چي

فرانسوی عالم موسیو فوشه په خپل "تکسیلا" ته د هند او با ختر زره لار"نومی کتاب (په ۱۹۴۷ کال کې د پاریس چاپ، ۲۳۵-۲۵۲ مخونه، ۱۷ نوټ) کې شرح کړی دی: دا د شپږمې پېړی په مینځ - مینځ کې د افغان ډېر زور یاد دی، ټکه هندی منجوم "ورهاميهيرا" په ۱۵۸۷ کال مرسوی او وايی چې د ده نجومي معلومات یونانی سرچینه درلو ده اود ځمکې په کرویتوب (ګردوالی) قایل و، دده دوه کتابونه ابو ریحان بېرونی په عربی ژبارلی نوله همدي امله په پوهانو کې د ده شهرت او ثقه والی تل د باور ورو.

د همدي تاریخي سند له مخې د "افغان" کلمه په هندیانو کې لږ تر لږه ۱۴۰۰ کاله وړاندې هم مشهوره وه او هندی لیکوالو یاده کړي ده.

تر اسلام وړاندی پېړیو کې مودا فغان نوم په دوو پخوانیو سندونو لویدیخ ته په پارس او ختیخ ته په هندوکې در وښود او موب پوهېړو چې همدا وخت بودایی دین د افغانستان په ختیخ او شمال کې دودو او لوی بودایی بود تونونه د افغاني هېواد په بېلا بېلو بسaronو لکه بلخ، کندز، کاپیسا، هدپنی، لغمان او له غزنی نه تر کندهاره پوري ودان وو او خرنګه چې د چین خلک هم د دین له مخې بودایان وو نو خکه به د چین بودایی زیارت کوونکې تل د زیارت او تبرک له پاره دی هېواد ته تلل راتلل. له دی زیارت کوونکو خخه یو هم "هیون تسنگ" دی چې د اوومې پېړی په لومړی نیمايې کې د اسلام له ظهور سره سم خود عربو په لاس د افغانستان تر فتح کېدو وړاندی دی هېواد ته راغلی دی، دی د ۱۴۲۹ کال د اګست په لومړی نېټه له "لیانګه چو" نه را روان شو او د

۶۴۳۰ د مارچ په ۵ "سمرقند" او په ۲۰ نېټه د افغانستان "خلم" ته راورسېد، دی د اپرېل په ۲۰ په "بلخ" او د اپرېل په ۳۰ په بامیانو کې او د هندوکش په له واورو ډک غره د می په لسمه نېټه "کاپیسا" ته راورسېد، د اوپي تر پایه پوري د کابل شاهانو په دې پایتخت کي پاتې شو او بیا یې خپل سفر ته داسي دوام ورکړ:

د اګست په ۱۵ لغمان ته راغۍ او درې ورځۍ یې هلته تېري کړي، د اګست په ۲۰ ننګرهار ته راغۍ، دوي میاشتی هلته پاتې شو، د نومبر له لومړۍ نیټه نه د ګندهارا په نورو برخو او د دسمبر له لومړۍ نېټې نه د پېښور په سیمو کې، د ۶۴۳۱ د جنوري په لومړۍ نېټه د سند د سیند په کخونو کې په سفر روان شو او د اپرېل په ۱۰ نېټه تکسیلا ته ورسېد، دی ۱۲ کاله په هند کې پاتې شو او په

بېرته راستنېدو کې د ۱۵ ۱۶۴۳ کال د دسمبر په
نېټه بېرته تکسیلاته راغى او بیا یې د افغانستان
لاردنې بنارونه ولیدل:

د دسمبر په ۲۵ نېټه د فیل په سورلی له
اباسین نه - راواونبست، د ۱۶۴۴ کال د مارچ په ۱۵
نېټه لغمان ته راورسېد او د هغه ئای له پاچا سره
یوه میاشت پاتې شو، د جون په ۱۵ "فه-له-نه"
یعنې "بنو" ته ورسېد، د جون په ۲۰ "او-پو-
کین" او د جون په ۲۵ "تساو-کیو-تو" (غزنی) ته
ولار، د جولای په لومړی نېټه اور تسبانه (کابل)، د
جولای په ۵ کاپیسا، د جولای په ۲۰ اندراب، د
اګست په لومړی نېټه توخار (تخار) د ستمبر په ۸
بدخشان او د دسمبر په ۱۲ پامیر ته ورسېد چې بیا
له هغه ئایه یار کند او ختن ته تېر شو.

د هیون تسنگ سفر نامه د "سي - يو - کي" يعني د لويدیخو هیوادو خاطری نومېږي او له چیني زېږي نه په انگلیسي ژبارل شوي او په وارو - وارو خپره شوي ده چې د دي اربستانک کتاب یوه برخه ده ګه وخت د افغانستان د خاورې او خلکو د جغرافیا یی، دینې، سیاسي او اجتماعي او ضاعو په باب ډېر په زړه پوري مواد لري او کله چې دی له هند نه په راګبرګدو کښي "فه - له - نه" يعني د "بنو" ولايت ته رسپېږي، د "سي - يو - کي" د لوړۍ توک په ۲۶۵ مخ کې (انگلیسي ژباره) د "او - پو - کین" (o-po-kien) په نامه یوه سیمه د بنون او غزنې تر مینځ د بنو شمالي لويدیخ او د غزنې جنون ختیخ ته، یادوی چې تر ده وړاندې یوه بل چیني زايرفاهیان هګه د "لو - یې" يعني "روه" (Roh) په نامه یاده کړي وه (۲) څېړونکو خصوصا جنزال

کننګهم د هند د لرغونی جغرافیي لیکوال دا "او - پو - کین" د "اوه ګان" (افغان) له کلمې سره تطبیق کوي او وايسي چې هيون تسنګ د دې خلکو ژبه هندی نه بولی خو دده په وینا یې د هند له ژبو سره لړ ورته والی درلود نوله دې نه به مطلب پښتو وي او خرنګه چې چیني "او - پو - کین" همغه د لرغونی "او - ګان" هجاوی (څېږي) لري نو بويه په باور ووایو چې مراد همدا افغان دی چې اوسم هم د سنده او غزنی تر مینځ د پکتیا - پکتیکا او غزنی ولايتونه د افغاني اصيلو او لرغونو قبيلو استوګنځي دي، دی ختما د همدي کورمې او ګوملې په غرونو چې د "او - پو - کین" یعنې "افغان" استوګنځي او په همدي نامه یادېده، د پکتیا ولايت ته ور اوښتی دی.

تر اسلام و پراندې د افغان د نامه په باب همدا
درې لرغونی ساسانی، هندی او چینی سندونه لرو
او تر دی وروسته په اسلامی دوره کې د دی نامه یاد
په درې او عربی کتابونو کې په مکرر ډول راخی چې
ډېر زور یاد یې په "حدودالعالم" کې دی چې په
هـ ۳۷۲ (۹۸۲ء) کال د جوزجان د ال فریغون له
کورنی او یا مربوطینو خخه ګنې، لیکلی دی په
دې کتاب کې د عبدالجبار عتبی په "تاریخ یمینی"
کې "افغان" د سبکتکین او د ده د کورنی په عصر
کې په وارو- وارو یاد کړی ان چې ابن اثیر په الکامل
کې هغه د ابغان په زړه املاهم لیکې، ترې را وروسته
مورخانو لکه فخر مدبر په اداب الحرب والشجاعه،
قاضی منهاج سراج جوزجانی په طبقات ناصري،
حمدالله مستوفی په تاریخ ګزپدہ او محمد قاسم

فرشته او نوروهم "افغان" او "اوغانی" قبایل په وارو-
وارو یاد کړي دي.

همدا راز د افغانستان د کلمې په باب هم
ویلای شو چې دا داسې نوی نوم نه دی چې
د احمدشاه ابدالی په وخت کې دی جوړ شوی وي،
بلکه تر ده په پېړیسو وړاندې یعنې (۷۰۰) کاله
مخکې هم موجود او د استعمال وړو او موربد
سیفی هروی په تاریخ هرات کې چې د ۷۲۱ هـ
(۱۳۲۱) کال شا او خوا تالیف شوی وینو چې همدا
د افغانستان ختیخې سیمې یې د سند تر خنډو
پورې د "افغانستان" په نامه بللې اوله دی نه
څرګند پېړي کله چې هرات د "ال کرت" پایتخت او
هیواد د غزنويانو او غوريانو د سیاسي وحدت له
دورو نه د چنګیزیانو د تېرسوله امله د تجزیې او
ورانی په لور روان و، د افغانستان نوم هغه وخت هم

موجود و خو دومره پر اختیا یې نه درلوده لکه د
 احمدشاه بابا په وخت کې یې چې تر لاسه کړه.
 د هرات د تیموریانو په وخت کې مولانا کمال
 الدین عبدالرزاق سمرقندی هروی چې په ۸۱۶ هـ
 (۱۴۱۳) کال په هرات کې زېږيدلی او د هرات د
 دربار د پوهانو، مورخانو قضا او سیاست له کسانو
 خخه و خپل د "مطلع سعدین او مجمع بحرین" تاریخ
 په ۸۷۵ هـ (۱۴۷۰) کال ولیکه، دی هم په خپل
 کتاب کې افغانستان په همه ګه جغرافیا یې وسعت
 چې سیفی پېژاندہ په وارو - وارو یادوی چې د هرات
 د تیموریانو د لوی هیواد خراسان یوه برخه او
 معین الدین اسفزاری هم په روضات الجنات کې
 افغانستان په وارو - وارو یاد کړی دی.
 کله چې بابر په ۹۳۲ هـ (۱۵۲۶) کال له
 افغانستان نه د هند په لور ولار او په ډیلی کې یې د

هند د مغولو امپراتوري جوړه کړه نو دال بابر په
 اکثرو تاریخونو کې وینو چې همدا د افغانستان نوم
 په همه ګه واره جغرافیا یې مفهوم موجود او
 مستعمل دی او د دی سیمې خلک تل د هند د
 تیموریانو او د ایران د صفویانو د یرغلګرو
 امپراتوريو په مقابل کې د خپل ژوند او ازادی د
 ساتلو په جګړه بوخت دی - خو چې په همدي
 افغانستان کې د دوو پېړیو د اوږده مقاومت او
 مقابلې په نتیجه کې د میرویس او احمدشاه د
 مېړنیو قیامونو په وسیله یو خل بیا ددی خاوری په
 سیاسي وحدت، بیا احياء او د لوی افغانستان په
 جوړولو بریالی شول او دادی مور او س د افغان یو
 زر اووه سوه کلن او د افغانستان اووه سوه کلن
 ویاړمن نومونه د خپل ملي وحدت او تاریخي
 سوابقو د ویاړ وړ پیل او مبداء په توګه پېژنو (۳)

پاپیلیکونه:

(۱) سر اولف کپرو (پیانان) د ډبرلیک دا درې
کلمي د یوناني متن له مخې د پروفیسر سپرنګ
لنګ په حواله (د امریکا سیامي مجله ۱۹۴۰)
داسي لیکلې دی:

"گوندیفر- ابغان- رسمون" (Goundifer Abgan Rismaud)
خو فارسي ترجمه یې چې د سپرنګ لنګ له
انگلیسي متن خخه شوي (د لرغون پېژندني
رپوټونه، ۴ توك، د شپږاز چاپ) دا درې کلمي
"وینده فرن- ابه ګان- رزمي ید" دی. په لومړۍ
کلمه کې چې د جنګ د دی سردار نوم دی "وینده
فرن" پهلوی او "گوندیفر" یوناني دی. په دوهمه کلمه
کې ابه ګان د یوناني د "ابګان" په مقابل کې راخې
خو دریمه کلمه په غالب ګومان "رزمه + پت" = رزمه
ود = رزم پت" وه چې پت = بد = بد = د = بیذ د یوې
کلمي اصل بېلا بېلې املګاني دی او د ویدي،

سنسرکریت اوستا زاره "پتی" ته (چې د خاوند او بادار په معنی دی) رسپری.

د "رزمی ید" املاد یونانی د "رزم + ود" په مقابل کې هم نمونی لري، لکه طبری (۱ توك ۶۸۳/ مخ) لیکي: د کیانی یشتاسپ په وخت کې اووه لوی سرداران وو چې یوله هغونه "مهکابیذ" د گرگان په کلیو کې و، خرنګه چې د رزمه کلمه په زره پارسي کې (Razma) او په اوستا کې (Raji) سره صف په معنی وه او رجه د سنسرکریت له (Raji) سره سم (رده = صف) ترا او سه هم په پښتو کې له همدي ریښی نه ژوندی، کلمه ده. نور سمه + ود یا رزمی + ید یا رزمه پت = رزم بد، د جنګ سالار او سردار ته وایه شي او د رزمی ید املابه هم د طبری پر مهکابیذ باندې د قیاس له مخې سمه وي.

(۲) د ظهیر الدین بابر د کورنۍ د واکمنۍ په دوره کې تر ۹۰۰ ه (۱۴۹۴) کال وروسته اکشرو تاریخ لیکونکو د افغانستان همدا ختیخه برخه تر

حسن ابدال پوري "روه" بللي ده چې محمد قاسم
 فرشته یې او پرده له هراته تر حسن ابدال پوري بولي
 او په پښتو ادبیاتو کې هم د انوم ډېر راغلی دی.
 په حقیقت کې دا نوم له ډېرې زړی زمانی څخه
 دود دی او په هندوستان کې یې افغانانو ته روھیله
 او د دوی استوګنځی ته روھیلکنډ وايې چې لاتر
 او سه هم په هند کې مستعمل دی. د ملتان د جنوبي
 سیمې په پنجابی او ډېرو په بلوخي لهجو کې روه د
 غره (کوه) په معنی د سلیمان د غرونو له سلسلو څخه
 عبارت دی (پیانا د سراولف کېرو تالیف د لندن

چاپ ، ۴۳۹ مخ)

(۳) دا کلونه ما د اوستنيو ترلاسه شویو اسنادو له
 مخي لیکلې چې حتما د افغان نوم تردي هم زور دی.

**Afghan
And
Afghanistan**

Author
Allama A.H. habibi

Published by

*Sapi's Center for Pashto Research and Development
Peshawar.....2001*